

Descriptive Evaluation of Military Medicine Journals in Iran and the World

Morteza Izadi¹, Shima Shahyad², Aidin LotfiAzar³, Seyed Hassan Saadat⁴, Seyed Mohammad Hosseini⁵, Seyed Reza Hosseini Zijoud^{3*}

¹ Health Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

² Neuroscience Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

³ Nephrology and Urology Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

⁴ Behavioral Sciences Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

⁵ Department of Law, Faculty of Humanities, Islamic Azad University- North Tehran Branch, Tehran, Iran

Received: 27 August 2016 Accepted: 19 December 2016

Abstract

Background and Aim: Nowadays, military medicine is an authentic and scientific academic field which is widely used among professionals in military centers. It is also essential to preserve the health and effectiveness of the armed force and their families in individual and social terms. Journals of military medicine have been considered as a context to present the latest scientific research worldwide. This study has been conducted aimed to assess the descriptive of military medicine journals in Iran and the world.

Methods: This cross-sectional study was implemented by cross-sectional analytical method on all military medicine journals in Iran and the world. Three authentic scientific databases of Scopus, PubMed, and Thomson Reuters and also a number of Islamic Scientific Centers (ISC) were referred in order to retrieve the scientific journals of military medicine in Iran and the world. After retrieving the titles of the journals, the main page of every journals was referred and necessary information was recorded and was eventually reported.

Results: By searching the ISC, four Iranian journals of Military Medicine, Ebnesina, Teb-e-Janbaz (Iranian Journal of War and Public Health), and Police Medicine were found. These journals have been published as quarterly in Persian with English abstracts. The most authentic (Scopus index) and oldest (17 years of experience in print) of them is the Journal of Military Medicine affiliated to Baqiyatallah University of Medical Sciences. By evaluating the military medical journals in the world and by searching the databases including Scopus, PubMed, and Thomson Reuters, 68 Journals of military medicine were retrieved, one of which was published in Iran (Journal of Military Medicine). Among these 68 journals, the publication of 45 journals (67.2%) was stopped and 23 journals were published (32.8%). Among these journals, 23 publishing journals were related to 9 countries including USA (52.5%), UK (13%), China (8.7%), Iran (Journal of Military Medicine), India, Germany, France, Belgium, and Australia. As observed, 91% of military medical journals are now being published in English. The Military Medicine journal of USA was known as the most authentic (IF: 0.9), and the oldest (124 years of publication history) journal in the field of military medicine. The newest journal was related to UK with the title of "Disaster and Military Medicine" which has been initiated to publication from 2015 and is now indexed in PubMed.

Conclusion: According to the findings of this study, it can be stated that today presenting researches of military medicine is extremely important in a few countries (9 countries), especially in USA. On the other hand, considering that the Journal of Military Medicine (Iran) is indexed in Scopus along with 23 other journals, it indicates the appropriate status of military medicine in Iran.

Keywords: Military Medicine, Journal, Iran

*Corresponding author: Seyed Reza Hosseini Zijoud, Email: Hosseini7sr@gmail.com

ارزیابی توصیفی نشریات طب نظامی ایران و جهان

مرتضی ایزدی^۱، شیما شهیاد^۲، آیدین لطفی آذر^۳، سید حسن سعادت^۴، سید محمد حسینی^۵، سید رضا حسینی
ذیجود^{۳*}

^۱ مرکز تحقیقات سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران

^۲ مرکز تحقیقات علوم اعصاب، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران

^۳ مرکز تحقیقات نرولوژی و اروولوژی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران

^۴ مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران

^۵ گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد تهران شمال، تهران، ایران

چکیده

زمینه و هدف: امروزه طب نظامی یک رشته دانشگاهی و معتبر علمی است که کاربرد وسیعی در میان متخصصین این رشته در مراکز نظامی داشته و برای تأمین و حفظ سلامتی و کارآیی فردی و اجتماعی نیروهای نظامی و خانواده هایشان ضروری است. مجلات طب نظامی نیز بعنوان بستری برای ارائه تازه ترین پژوهش های علمی در سرتاسر جهان مورد توجه است. مطالعه حاضر با هدف ارزیابی توصیفی مجلات طب نظامی ایران و جهان به انجام رسیده است.

روش ها: این پژوهش کاربردی به روش مقطعی تحلیلی و بر روی تمامی مجلات طب نظامی ایران و جهان انجام شد. برای ارزیابی مجلات طب نظامی ایران و جهان به سه پایگاه علمی معتبر اسکوپوس، پابمد و تامسون روتیز و همچنین پایگاه علمی جهان اسلام (ISC) رجوع شد. بعد از ارزیابی عناوین مجلات به صفحه اصلی هر مجله مراجعه کرده و اطلاعات مورد نیاز ثبت گردید و در نهایت گزارش شد.

یافته ها: با جستجو در پایگاه جهان اسلام، ۴ مجله علمی پژوهشی ایرانی طب نظامی، ابن سینا، طب جانباز و طب انتظامی یافت شد. این مجلات بصورت فصلنامه و زبان فارسی با چکیده انگلیسی انتشار می یابند. معتبرترین (نمایه اسکوپوس) و باسابقه ترین (۱۷ سال سابقه چاپ) آنها، مجله طب نظامی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) می باشد. در ارزیابی مجلات طب نظامی جهان، با جستجوی در پایگاه های اسکوپوس، پابمد و تامسون روتیز تعداد ۶۸ مجله طب نظامی ارزیابی شد که یک مجله مربوط به ایران (مجله طب نظامی) بود. از این ۶۸ مجله، ۴۵ مجله (۶۷/۲٪) توقف چاپ داشتند و ۲۳ مجله (۳۲/۸٪) در حال چاپ هستند. ۲۳ مجله در حال نشر مربوط به ۹ کشور امریکا (۵۲/۵٪)، انگلیس (۱۳٪)، چین (۸/۷٪)، ایران (مجله طب نظامی)، هند، آلمان، فرانسه، بلژیک، استرالیا می باشد. ۹۱٪ مجلات طب نظامی، در حال حاضر به زبان انگلیسی چاپ می شود. مجله Military Medicine امریکا بعنوان معتبرترین (ایمپکت ۰/۹) و با سابقه ترین (۱۲۴ سال سابقه چاپ)، مجله در زمینه طب نظامی می باشد. جدیدترین مجله مربوط به کشور انگلیس است به نام Disaster and Military Medicine که از سال ۲۰۱۵ آغاز به کار کرده است و اکنون در پابمد نمایه می شود.

نتیجه گیری: با توجه به یافته های مطالعه حاضر میتوان اظهار داشت که امروزه ارائه پژوهش های طب نظامی برای کشورهای معدودی (۹ کشور) بویژه امریکا از اهمیت زیادی برخوردار است. از سویی با توجه به نمایه بودن مجله طب نظامی ایران در اسکوپوس در کنار ۲۳ مجله دیگر، نشاندهنده وضعیت مناسب حوزه طب نظامی در ایران است.

کلیدواژه ها: طب نظامی، مجله، ایران

مقدمه

گردیده است. از سوی دیگر از همان زمان قدیم برای شکست دشمن از نوعی بیوتروریسم استفاده می شده؛ نظیر آلوده کردن چاه های آب توسط لاشه حیوانات در ۳۰۰ سال قبل از میلاد مسیح به منظور اشاعه بیماری و یا ساقط کردن حکومت تاتارها در ۱۳۴۴ میلادی در اثر پرتاب اجساد مبتلایان به طاعون به داخل قلعه آنها که منجر به اپیدمی طاعون در تمام اروپا و از بین رفتن یک چهارم جمعیت اروپا یعنی ۲۵ میلیون نفر گردید. و اهداء پتو و البسه قربانیان سرخک و آبله به سرخ پوستان ساده دل توسط انگلیسی ها در سال ۱۷۶۳ در شمال و جنوب آمریکا که سبب اپیدمی و مرگ و میر گسترده سرخپوستان شد. بدین ترتیب فکر استفاده از افراد آموزش دیده جهت امداد مجروحین و مصدومین و بیماران جنبه عملی به خود گرفت و سازمانهای اولیه تیمهای امدادی در زمان جنگهای استقلال آمریکا آغاز و بتدریج مراحل تکمیلی خود را در آمریکا و جهان طی نمود (۴و۳).

تأسیس اولین بیمارستان نظامی در ایران

در دوران ناصرالدین شاه قاجار در سال ۱۲۳۱ شمسی (۱۸۵۲ میلادی)، به دستور شاه و کوشش دکتر پولاک، مریضخانه مخصوص دولتی که بیمارستان نظامی برای لشکریان بود در خارج شهر تهران تأسیس شد. این بیمارستان از بدو تأسیس، محل آموزش محصلین شعبه طب دارالفنون بوده است و سالها تحت نظر حکیم باشیان نظامی (رؤسای بهداری ارتش) اداره می شده است (۳).

امروزه بیمارستانهای نظامی در جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از مهمترین مراکز بهداشت و درمان کشور نقش ویژه ای را در بحرانها بر عهده دارند، به ویژه به دلیل اهمیت بیمارستانهای مرزی در کمک به مصدومین و مجروحان احتمالی حوادث و بحرانها و با توجه به امکان وقوع چنین حوادثی در آینده، لزوم آمادگی برای پاسخگویی بهتر، دوچندان احساس می شود تا با اندیشیدن تدابیر و برنامه های مناسب و منسجم در تمام ابعاد به کاهش اثرات بحران کمک نمایند (۵و۶).

اهمیت و رویکرد نشریات علمی طب نظامی

اهمیت نشریات ادواری به دلیل انتشار تازه ترین یافته های علمی بر کسی پوشیده نیست. مقاله های منتشر شده در نشریات علمی به ارائه یافته های جدید پژوهشی و توسعه علم و یا فناوری می پردازد. در این میان نشریات علمی طب نظامی به عنوان اصلی ترین جایگاه ارائه نتایج پژوهش ها و مطالعات طب نظامی از اهمیت ویژه ای برخوردار هستند و تازگی مطالب و یافته ها به ویژه در علم طب نظامی به دلیل حساسیت و خطیر بودن این رشته، اهمیت دو چندان دارد. به عبارتی، این مجلات علمی نمایانگر دستاوردهای علمی نظامی در ابعادی گسترده از نظر منطقه ای، ملی و جهانی می باشند. اهمیت این نشریات به حدی است که امروزه وجود این مجلات معتبر نمایه شده در پایگاه های علمی معتبر، در حیطه علوم طب نظامی به منظور ارائه پژوهش های

طب نظامی یک رشته دانشگاهی و معتبر علمی است که کاربرد وسیعی در میان متخصصین این رشته در مراکز نظامی دارد و علاوه بر آنچه در پزشکی عمومی و تخصصی در دانشگاههای غیرنظامی آموزش داده می شود حاوی مطالب علمی در زمینه ارزیابی حوادث، پیشگیری از بیماریهای خاص، مقررات خاص، تشخیص و درمان بیماریها و صدمات ناشی از تماسهای شغلی نظامی و بالاخره تخلیه مجروحین می باشد. مشکلات شنوایی ناشی از موج انفجارها، مسائل طب هوایی و فضایی، عوارض ناشی از تماس با گازهای سمی چون منوکسیدکربن، آمونیم، دی اکسید گوگرد، اکسید نیتروژن و غیره، سلاحهای میکربی و شیمیایی و هسته ای و هم چنین بیماریهای عفونی چون مالاریا، هیپاتیت، سل، ایدز و بیماریهای گرمسیری در محیط های نظامی و مناطق عملیاتی اهمیت ویژه ای دارد. بعلاوه شرایط محیطی بالای جو و یا زیر دریا و سطح دریا، محیط های خیلی گرم و یا خیلی سرد و بیماریهای اقلیمی نیز در طب نظامی مورد بررسی قرار می گیرد. طب پیشگیری، مدیریت بیماران ترومایی، علوم رفتاری، و طب بیماری های بومی از ابعاد دیگری است که پزشک نظامی باید به آن تسلط داشته باشد. به علاوه محیط های نظامی در زمان صلح و در زمان جنگ و درگیری شرایط ویژه ای دارد که هر یک از افراد نظامی با هر درجه و تخصص و شغلی که باشند تحت تأثیر آن شرایط ممکن است دچار مشکلات رفتاری شوند که پزشک نظامی باید از آنها مطلع بوده و با پیشگیری و درمان و رعایت اصول تعامل با مجروحین و بیماران، اقدام لازم را در سالم سازی و بازگرداندن نیروهای مفید در حداقل زمان ممکن به محیط نظامی انجام دهد (۳-۱).

تنها با تسلط به موارد فوق و تعهد در انجام به موقع اقدامات مربوطه نیروهای رزمنده در زمان صلح میتوان بیشترین آمادگی را داشته و در زمان جنگ بالاترین بازدهی را در دفاع و رزم خواهند داشت و در عین حال شاهد کمترین تعداد مجروح و جانباز و شهید در عملیاتها خواهیم بود.

طب نظامی در ایران و جهان

گرچه تفکیک بارز طب نظامی از جنبه عمومی طبابت به عنوان یک رشته تخصصی دانشگاهی از ابتدای قرن بیستم در جهان مطرح گردیده است؛ معهذاً می توان گفت که حتی در سوابق جنگهای ایران و روم و ایران باستان هم مسئله بهداری نظامی به شکل ساده و ابتدائی خود وجود داشته است (۲و۳).

با توجه به اینکه در جنگهای قدیم بیشترین تلفات مربوط به اشاعه بیماریهای واگیر در بین نیروها و مردم شهرهای درگیر جنگ بوده و کثرت مجروحین و مصدومین و لزوم مبارزه با انواع بیماریها ضرورت وجود نوعی سازماندهی و آموزش و به کارگیری نیروی امدادی و پزشکی را طلب می کرده است لذا در عمل نوعی تفکیک بین طب نظامی از پزشکی در معنای کلی آن از همان ایام اعمال

مجله، کشور صاحب امتیاز، زبان انتشار، ناشر، ایمپکت فکتور، دوره چاپ (ماهنامه، دوماهنامه، فصلنامه، ...) برای مجلات طب نظامی غیرایرانی ثبت گردید. برای مجلات طب نظامی ایران نیز علاوه بر موارد بالا، زمینه فعالیت این مجلات نیز با جزئیات ثبت گردید. داده ها پس از جمع آوری در نرم افزار اکسل وارد شد و در گزارش توصیفی، از شاخص های مرکزی درصد و فراوانی استفاده شد.

یافته ها

مجلات طب نظامی در ایران

با جستجوی در پایگاه جهان اسلام تعداد ۴ مجله ایرانی در زمینه طب نظامی بازیابی شد، البته یکی از این مجلات در پایگاه اسکوپوس نیز قابل رویت بود.

در ایران مجله طب نظامی (شاپا: ۱۵۳۷-۱۷۳۵ و شاپا الکترونیکی: ۱۷۳۵-۷۶۶۷) وابسته به دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، بعنوان قدیمی ترین مجله در زمینه طب نظامی می باشد. این مجله از سال ۱۳۷۸ آغاز بکار کرده و در سال ۲۰۱۱ در اسکوپوس نمایه شده است. این مجله به زبان فارسی به همراه چکیده انگلیسی و بصورت فصلنامه علمی پژوهشی منتشر میگردد. مجله طب نظامی با هدف اطلاع رسانی در زمینه های مختلف طب نظامی و ارتقای سطح علمی پرسنل پزشکان، پیراپزشکان، پژوهشگران و کارکنان بهداشت و درمان نیروهای مسلح و همچنین ثبت تجربیات ۸ سال دفاع مقدس آغاز به کار نموده و هم اکنون در جهت ارتقای کیفی سطح علمی و دانش طب نظامی، در صحنه های ملی، منطقه ای و بین المللی و ارایه هر چه بیشتر دست آوردها و توانمندی های دانشمندان و فرزندان نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، تلاش میکند. این مجله در زمینه های مختلف طب نظامی، طب رزم، طب پیشگیری، تروما، علوم رفتاری، روانپزشکی نظامی، آسیب های ناشی از جنگ، زیست فناوری، سیستم بیولوژی، نانویوتکنولوژی، تغذیه و دارو و واکسن، مدیریت بحران، بهداشت و توانبخشی به پذیرش مقالات علمی می پردازد (۷).

مجله علمی پژوهشی ابن سینا (شاپا: ۹۵۰۳-۱۷۳۵) دیگر مجله ایرانی است که در زمینه طب نظامی فعالیت میکند. این مجله توسط اداره بهداشت و درمان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران و با همکاری دانشگاه علوم پزشکی ارتش به منظور ارتقای سطح علمی کارکنان و برقراری ارتباط علمی آنان با جامعه پزشکی کشور در زمینه های طب هوا فضا، طب زیر سطحی، طب بحران، طب رزم و روانپزشکی نظامی منتشر می گردد. این نشریه در قالب فصلنامه و به زبان فارسی به همراه چکیده انگلیسی انتشار می یابد و از سال ۱۳۸۵ شروع به چاپ کرده است (۸).

مجله علمی پژوهشی طب جانباز (شاپا: ۰۰۰۸-۲۶۳۲) وابسته به پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان می باشد که از سال ۱۳۸۷ شروه به چاپ مقالات نموده است. این مجله به زبان فارسی با چکیده انگلیسی و بصورت فصلنامه چاپ میگردد. این مجله در

حوزه سلامت نظامی، شکل گیری و فعالیت ارگانهای نظامی و نیز تبادل نظر محققین با یکدیگر و با جامعه در زمینه طب نظامی ضروری است. برخی صاحب نظران اعتقاد دارند نشریاتی از نظر علمی، معتبر تلقی می شوند که به نشر منظم نتایج حاصل از تحقیقات و مقالات اصیل دانشگاهیان و یا متخصصان رشته های مرتبط پرداخته و به صورت ادواریه چاپ برسند. تاکنون شاخص های متعدد کمی و کیفی در ارزیابی عیار مجلات علمی مورد بررسی قرار گرفته است که در بیشتر موارد بر شاخص تأثیر (Impact Factor)، وضعیت استنادی و کیفیت ذکر منابع در مجلات متمرکز بوده است.

کشور ایران نیز بدلیل منابع سرشار و موقعیت ژئوپلیتیک خاص، از دیرباز مورد هجوم دشمنان دور و نزدیک بوده است و بعد از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی نیز دفاع هشت ساله (۱۳۶۷-۱۳۵۹ شمسی) در مقابل رژیم بعث عراق به ایران اسلامی تحمیل شد که به گواه تاریخ طولانی ترین جنگ متعارف قرن بیستم و دومین جنگ طولانی این قرن پس از جنگ ویتنام تلقی می شود. امروزه نیز چشم طمع دشمنان به مرزهای این سرزمین هنوز ادامه دارد لذا آمادگی همه جانبه در زمینه دفاع از این مرز و بوم ضروری می نماید.

امروزه با پیشرفتهای چشمگیر علمی بویژه در زمینه پزشکی در ایران، طب نظامی نیز از اهمیت فوق العاده ای برخوردار شده و کانون توجه محققان و پژوهشگران ایرانی قرار گرفته است. مطالعه حاضر برای نخستین بار، به ارزیابی توصیفی مجلات طب نظامی ایران و جهان می پردازد تا بتوان با شناسایی نقاط ضعف و قوت مجلات طب نظامی ایران در راستای ارتقای سطح کیفی و عیار آن برنامه ریزی و حرکت نمود.

روش ها

پژوهش حاضر کاربردی می باشد و به روش مقطعی تحلیلی (Analytical cross-sectional) به انجام رسید. در این پژوهش جامعه هدف مورد بررسی شامل تمامی مجلاتی است که در زمینه طب نظامی در ایران و سرتاسر جهان منتشر شده یا می شوند. برای بازیابی مجلات طب نظامی ایران و جهان به سه پایگاه علمی معتبر اسکوپوس، پابمد و تامسون رویترز رجوع شد و از ترکیب کلمات کلیدی همچون Military Journal, Health, Medicine, Navy, War, Armed Research, Veteran, Armed Force استفاده گردید. با توجه به اینکه ممکن بود برخی مجلات ایرانی در این پایگاه ها نمایه نشوند لذا برای تکمیل تر بودن بازیابی عناوین مجلات ایرانی از پایگاه علمی جهان اسلام (ISC) نیز استفاده گردید.

بعد از بازیابی عناوین مجلات به صفحه اصلی هر مجله مراجعه کرده و اطلاعات موردنیاز همچون سال آغاز به کار، سال توقف چاپ (در صورت توقف چاپ)، تعداد سنوات گذشته از آغاز به کار

۱۸۹۸ (Military Medical Academy (GMMA) در سال ۱۹۹۸ با کمک پزشکان آلمانی پایگذاری شد و در سال ۱۹۹۸ بعد از صد سال چاپ، غیر فعال گردید. شایان ذکر است که این مجله در پایگاه استنادی اسکوپوس نمایه شده است. در ادامه میتوان به مجلات کشور آرژانتین (۱۹۴۷-۱۹۰۱) و امریکا (۱۹۴۹-۱۹۰۷) اشاره کرد. با سابقه ترین مجلات که بیشترین تعداد سال مشغول چاپ بوده اند و اکنون غیرفعال هستند به ترتیب مربوط به ترکیه با صد سال چاپ (۱۸۹۸-۱۹۹۸)، دانمارک با ۷۸ سال چاپ (۱۸۹۳-۱۹۷۱)، هلند با ۶۵ سال چاپ (۲۰۱۲-۱۹۴۷)، چین با ۵۴ سال چاپ (۲۰۱۰-۱۹۵۶) و امریکا با ۴۷ سال چاپ (۱۹۵۴-۱۹۰۷) می باشد.

مجلات طب نظامی که اخیرا توقف چاپ داشته است مجله هلندی (۱۹۴۷) و مجله چینی (۱۹۵۶) می باشد که به ترتیب در سالهای ۲۰۱۲ و ۲۰۱۰ توقف چاپ داشته اند.

کوتاه عمرترین مجله طب نظامی که یافت شد مجله The Medical bulletin of the U. S. Army Far East United باشد که در ژاپن چاپ میشده است و مربوط به States Army Forces Far East Medical Section بوده و در سال ۱۹۵۲ آغاز و ۱۹۵۴ پایان یافته است، عبارتی فقط ۲ سال چاپ شده است با این وجود در پایگاه پابمد، قابل بازایی بود. دو مجله طب نظامی با عمر ۳ سال (اتریش و انگلیس)، ۶ مجله با عمر ۴ سال (امریکا ۵ مجله + یک مجله کانادا)، یک مجله با عمر ۵ سال (صربستان)، ۳ مجله با عمر ۶ سال (مکزیک، امریکا، انگلیس)، ۲ مجله با عمر ۷ سال (امریکا)، یک مجله با عمر ۹ سال (برزیل)، ۲ مجله با عمر ۱۰ سال (امریکا) بوده اند که همگی در پابمد نمایه هستند.

از نظر زبان انتشار، ۲۹ مجله (۶۴/۴٪) به زبان انگلیسی، ۵ مجله (۱۱/۱٪) به زبان اسپانیایی، ۲ مجله (۴/۴٪) به زبان فرانسوی، یک مجله دوزبانه انگلیس فرانسه چاپ شده است. همچنین یک مجله به زبان ترک، چینی، کروات، هلندی، دانمارکی، المانی، ژاپنی، پرتغالی منتشر می شده است (نمودار-۲).

از نظر انتشارات، Washington بعنوان ناشری که بیشترین تعداد (۱۱) تا مجله، (۲۴/۴٪) مجله را منتشر میکرده است، قابل ذکر است. برای هیچکدام از مجلاتی که توقف چاپ دارند، ایمپکت فکتور ثبت نشده است.

۵ مجله (۱۱/۱٪) (انگلیس+ژاپن+۲ تا امریکا+اسپانیا) بصورت ماهنامه منتشر می شده است، بقیه بصورت دو ماهنامه، فصلنامه بوده اند. البته عمده مجلات بصورت دوره ای چاپ می شده اند و فقط یک مجله سالانه چاپ میکرده است که مربوط به صربستان است.

از روسیه و رژیم صهیونستی و کشورهای عربی و کشورهای افریقایی هیچ مجله ای در این سه پایگاه یافت نشد.

زمینه توسعه و گسترش دانش مربوط به آسیب‌های ناشی از جنگ در حوزه پزشکی و افزایش توانمندی‌های علمی کشور در این زمینه به چاپ مقاله می پردازد (۹).

فصلنامه علمی پژوهشی طب انتظامی (شاپا: ۲۲۲۸-۶۲۴۱ و شاپا الکترونیکی: ۲۳۸۳-۳۴۸۳) وابسته به دفتر تحقیقات کاربردی معاونت بهداشت، امداد و درمان ناجا در سال ۱۳۹۱ آغاز به کار نموده است. اکنون به زبان فارسی با چکیده انگلیسی و بصورت فصلنامه منتشر می شود. این مجله در زمینه های تروما و آسیب های طب انتظامی، بهداشت انتظامی و همه گیری‌ها، طب بحران، بهداشت در شرایط خاص و بحران، جنبه های اخلاق پزشکی در طب انتظامی، روانشناسی انتظامی و اجتماعی، مدیریت و تعالی کیفیت بیمارستان ها و مراکز درمانی، طب فوریت ها، تغذیه انتظامی، طب ترفیک، پزشکی قانونی، اعتیاد و سوء مصرف مواد، مطالعات بنیادین دارویی و تجهیزاتی طب انتظامی، روش‌های تشخیصی و درمانی نوین مرتبط با حیطه‌های مختلف طب انتظامی، مهندسی نوین سازمان‌های بیمارستان‌های نظامی و صحرایی، فناوری زیستی (بیوتکنولوژی و نانوتکنولوژی) و بیوانفورماتیک به چاپ مقاله می پردازد (۱۰).

ارسال مقالات به این ۴ مجله ایرانی که در زمینه طب نظامی مشغول هستند از سرتاسر ایران است و مخاطبان در سطح ملی دارد.

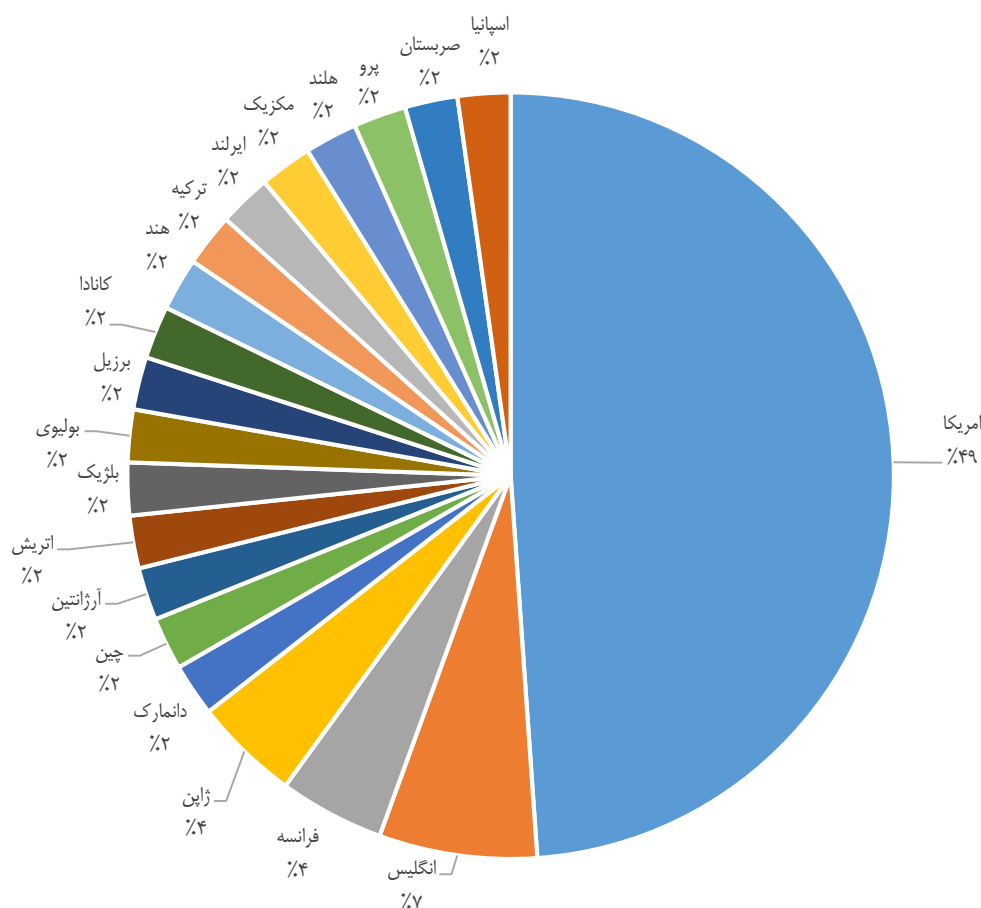
مجلات طب نظامی در سرتاسر جهان

با جستجوی در پایگاه‌های اسکوپوس، پابمد و تامسون رویترز تعداد ۶۸ مجله طب نظامی بازایی شد که یک مورد مربوط به ایران (مجله طب نظامی) و در مورد آن توضیح داده شد. برای دقیق تر بودن آنالیز و بررسی، مجلات در دو گروه توقف چاپ (۴۵ مجله، ۶۷/۲٪) و مجلات در حال چاپ (۲۳ مجله، ۳۲/۸٪) تقسیم بندی شدند.

۴۵ مجله طب نظامی در سرتاسر جهان توقف چاپ داشته اند:

از ۴۵ مجله که توقف چاپ داشته اند ۲۲ مجله (۴۸/۹٪) مربوط به امریکا، ۳ مجله (۶/۷٪) برای انگلیس، ۲ مجله (۴/۴٪) برای فرانسه و ۲ مجله (۴/۴٪) برای ژاپن بوده است. همچنین کشورهای آرژانتین، اتریش، بلژیک، بولیوی، برزیل، کانادا، چین، دانمارک، هند، ایرلند، مکزیک، هلند، پرو، صربستان، اسپانیا، ترکیه نیز هرکدام یک مجله داشته اند که توقف چاپ داشته و غیرفعال شده اند (نمودار-۱).

قدیمی ترین مجله (Militaerlaegen) مربوط به دانمارک بوده و به زبان دانمارکی منتشر می شده است. این مجله از سال ۱۸۹۳ آغاز به کار کرده و در سال ۱۹۷۱ متوقف شده است و به عبارتی حدود ۷۸ سال مقاله چاپ کرده است و در پایگاه علمی پابمد قابل بازایی است. بعد از آن، مجله ای مربوط به ترکیه (Gülhane)

نمودار ۱. کشورهایی که مجله طب نظامی داشته اند و چاپ آنها متوقف شده است.

بعد از آن ۴ مجله امریکایی جز قدیمی ترین ها هستند که به ترتیب از سالهای ۱۹۳۹، ۱۹۴۴، ۱۹۵۱، ۱۹۵۵ آغاز به چاپ مقاله کرده اند.

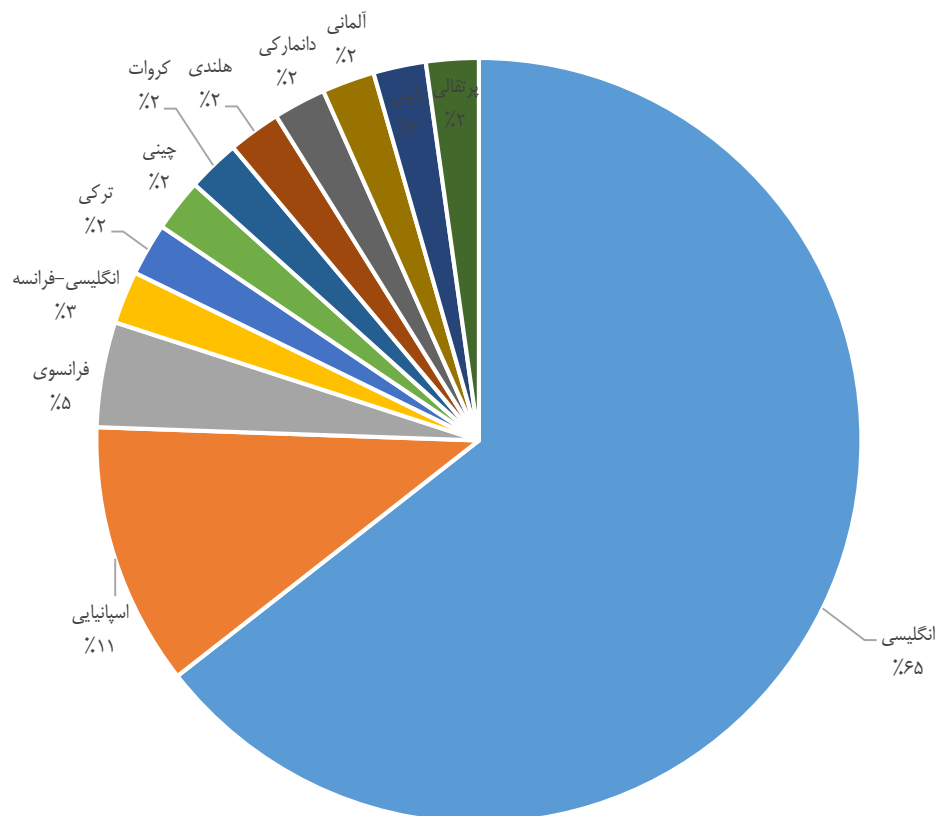
جدیدترین مجله مربوط به کشور انگلیس است به نام Disaster and military medicine که از سال ۲۰۱۵ آغاز به کار کرده است و اکنون در پابمد نمایه می شود. سال ۲۰۱۴ و ۲۰۱۲ دو مجله دیگر از امریکا در زمینه طب نظامی آغاز به کار کرده است و همچنین در سال ۲۰۱۱، ۲۰۰۷ و ۲۰۰۵، سه مجله به ترتیب در کشورهای چین، استرالیا و آلمان آغاز به کار کرده است.

از ۲۳ مجله که هم اکنون در زمینه طب نظامی فعالیت دارند ۲۱ مجله (۹۱٪) در پایگاه پابمد نمایه میگردد، فقط مجله طب نظامی ایران که از سال ۱۹۹۹ به زبان فارسی و مجله Academic Journal of Second Military Medical University مربوط به کشور چین از سال ۱۹۸۰ به زبان چینی چاپ میشود و در پابمد نمایه نیستند و در اسکوپوس نمایه میشوند. شایان ذکرست که به جز این دو مجله بقیه مجلات به زبان انگلیسی (۹۱٪) منتشر می شوند (نمودار-۴).

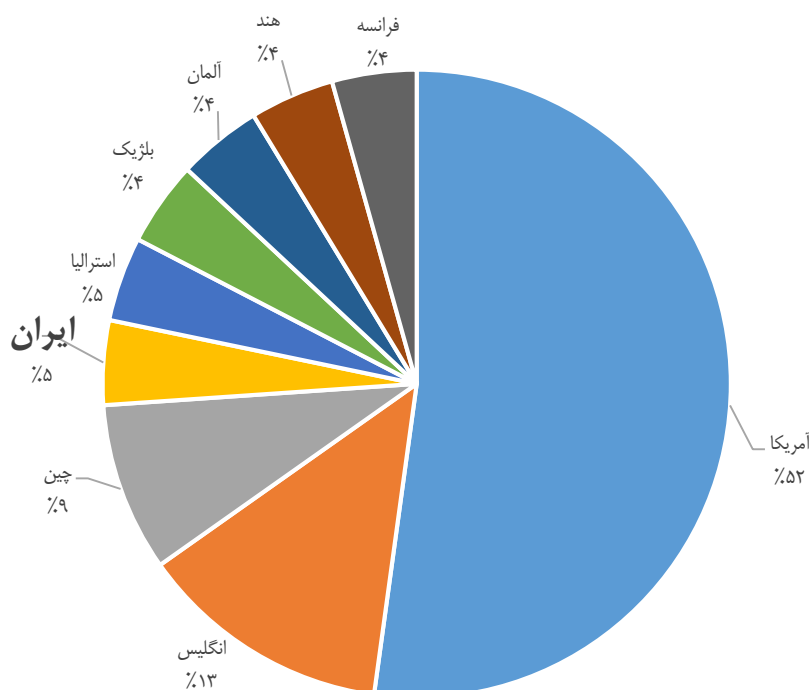
۲۳ مجله طب نظامی در سرتاسر جهان همچنان چاپ می شود:

از ۲۳ مجله که هم اکنون در زمینه طب نظامی فعالیت دارند و چاپ میشوند ۱۲ مجله (۵۲/۲٪) مربوط به امریکا، ۳ مجله (۱۳٪) برای انگلیس، ۲ مجله (۸/۷٪) برای چین می باشد. همچنین ایران (مجله طب نظامی)، استرالیا، بلژیک، آلمان، هند، فرانسه نیز هر کدام یک مجله در زمینه طب نظامی دارند که در پایگاه های اسکوپوس، پابمد، تاسون رویترز بازیابی شد (نمودار-۳).

قدیمی ترین مجله که هم اکنون نیز در حال چاپ و انتشار است مجله Military Medicine وابسته به انجمن جراحان نظامی امریکا می باشد که در سال ۱۸۹۲ با عنوان Military Surgeon آغاز بکار کرده است و اکنون بیش از ۱۲۴ سال است که در زمینه طب نظامی مقاله چاپ میکند. بعد از آن، قدیمی ترین مجله، Journal of the Royal Army Medical Corps می باشد که مربوط به انگلیس است. این مجله از سال ۱۹۰۳ چاپ می شود و با بیش از ۱۰۳ سال چاپ، با سابقه ترین مجله طب نظامی در سرتاسر جهان است. این مجله در هر سال ۳ شماره به زبان انگلیسی چاپ می کند. این مجله دارای ایمپکت فاکتور ۰/۶۶ است.

نمودار ۲. توزیع زبان چاپ مجلات طب نظامی که توقف چاپ داشته است.

نمودار ۳. کشورهایی که مجله طب نظامی در حال چاپ دارند.

مجله اکنون بصورت ماهنامه چاپ می شود و ایمکت فکتور ۵ سال آن برابر ۱/۱ می باشد. بعد آن مجله Journal of the Royal Army Medical Corps وابسته به کشور انگلیس ایمپکت ۰/۶۶ و بعد آن مجله Military psychology: the official journal of the Division of Military وابسته به امریکا

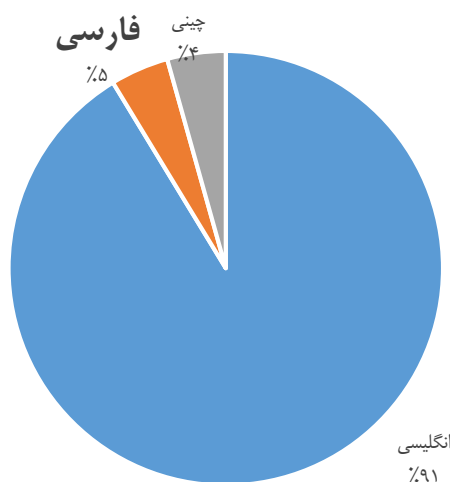
بالاترین ایمپکت فاکتور سالانه متعلق به مجله Military Medicine وابسته به انجمن جراحان نظامی امریکا با ایمپکت فاکتور ۰/۹۷ می باشد. هیئت تحریریه این مجله متشکل از ۱۳ عضو امریکایی بعلاوه یک عضو فرانسوی است بقیه اعضای مجله سردبیر مدیرمسئول و تکنیکال ادیتور همه امریکایی هستند. این

با جستجو در موتورهای جستجوی عمومی مجلاتی همچون Khamis Military Medical Journal مربوط به کشور عربستان، Egyptian Military Medical Journal مربوط به کشور مصر و Ha-refu'ah ha-tsevah'it = Journal of Israeli military medicine مربوط به رژیم صهیونیستی قابل بازیابی بود.

البته دانشگاه های نظامی در سرتاسر جهان صاحب امتیاز دیگر مجلات در زمینه پزشکی، مهندسی و فیزیک و حتی تاریخ و دیگر رشته های تخصصی هستند که البته در مطالعه حاضر مقصود، فقط مجلات طب نظامی بوده است.

می باشد که ایمپت ۰/۵۵ هست. برای دیگر مجلات ایمپکت فکتوری گزارش نشده است.

مجله امریکایی Military Medicine و مجله چینی Academic Journal of Second Military Medical University بصورت ماهنامه چاپ می شوند بقیه مجلات بصورت دوماهنامه، ۳ شماره در سال، دوفصلنامه، سالانه و دوره ای چاپ می شود و بیشتر مجلات بصورت فصلنامه چاپ می شوند. با توجه به جستجوی ما، کشور روسیه، رژیم صهیونیستی و همچنین کشورهای عربی و افریقایی هیچکدام مجله ای در زمینه طب نظامی نداشتند که در این ۳ پایگاه قابل بازیابی باشد. با این وجود

نمودار ۳. زبان چاپ مجلات طب نظامی در حال حاضر.

وظایف آن، باعث می شود که در بسیاری از موارد نیازمند همکاری نیروهای متخصص در رشته های مختلف با یکدیگر باشد. ساختار آن ایجاب می کند که همواره همگام با آخرین تحولات فناوری و دانش گام بردارد و ماهیت آن از سوی دیگر نیاز به انجام تحقیق و پژوهش، هم بنیادی و هم کاربردی را ایجاب میکند. حوزه های عملکردی طب نظامی، فقط در مسایل درمانی مرتبط با پزشکی یا بهداشتی نیست. پژوهشهای قابل انجام و دارای کاربرد موثر در حوزه طب نظامی، در واقع کاربردهای دانش های علوم پزشکی (شامل روانشناسی، تغذیه، بهداشت، تروما، واکسن و دارو، بیولوژی، ژنتیک و علوم آزمایشگاهی) در مسایل نظامی هستند. حوزه طب نظامی مجموعه ای از واحدهای فعال تحقیقاتی است که به منظور توسعه و هماهنگی در برنامه ریزی، تعیین سیاستهای کلی، هدایت و نظارت بر فعالیتهای تحقیقاتی و پژوهشی در جهت اعتلای عملکرد بین بخشی و به روز شدن دانش و فناوری مورد لزوم برای نیروی مسلح، ایجاد می شود (۲ و ۳ و ۱۵-۱۱).

در ارزیابی مجلات طب نظامی دنیا بر اساس ۳ پایگاه اسکوپوس، پابمد و تامسون رویترز، امریکا با داشتن بیشترین مجلات (حدوداً نیمی از مجلات حوزه طب نظامی) در این حوزه در صدر است. که معتبرترین مجله طب نظامی با نام Military Medicine نیز متعلق به این کشور است (۱۳). عمده مجلات طب نظامی، ۹۱٪

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر با هدف ارزیابی توصیفی وضعیت مجلات طب نظامی ایران و جهان در طی سال های اخیر از نظر برخی شاخص ها به انجام رسید تا بتوان با شناسایی نقاط ضعف و قوت مجلات طب نظامی ایران در راستای ارتقای سطح کیفی آن برنامه ریزی و حرکت نمود. یافته ها نشان میدهد که در ایران چندین مجله علمی پژوهشی به نام های طب نظامی، ابن سینا، طب جانباز و طب انتظامی در زمینه طب نظامی فعالیت دارند و بصورت فصلنامه و زبان فارسی با چکیده انگلیسی انتشار می یابند. به گواه نمایه ها معتبرترین آنها، مجله طب نظامی متعلق به دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) است که با سابقه ترین نیز محسوب می شود و بیش از ۱۷ سال است که مقاله چاپ میکند و اکنون در نمایه اسکوپوس قابل رویت می باشد. با توجه به فارسی زبان بودن هر ۴ مجله، همه نویسندگانی که مقاله در این مجله منتشر میکنند ایرانی و فارسی زبان هستند. با این وجود چکیده انگلیسی زبان این ۴ مجله در دسترس همگان در سرتاسر جهان است. بویژه اینکه مجله طب نظامی در پایگاه بین المللی اسکوپوس از سال ۲۰۱۱ نمایه شده است و مقالات در دسترس همگان قرار می گیرد (۱۰-۷).

طب نظامی بدلیل ساختار، ماموریت و ماهیت موارد مرتبط با آن یک حیطه کاملاً تخصصی است. جنس خاص ماموریت و شرح

به عدم بررسی شاخص های دیگری همچون انواع مطالعات پژوهشی منتشر شده در مقالات اصیل پژوهشی و دانشگاه مسئول مقالات منتشر شده در هر شماره، تعداد مقالات منتشر شده، تعداد سنوات گذشته از اجرای مطالعه تا زمان چاپ، مدت زمان سپری شده از زمان ارسال تا پذیرش مقاله، نحوه ارجاع و یا تطابق انواع مطالعات با استانداردهای مورد قبول، اشاره کرد که میتوان در مطالعات آتی در این زمینه لحاظ شود.

در نهایت به نظر می رسد با اعمال تغییراتی در برنامه ریزی و سیاست گذاری نشریات ایران بتوان جایگاه کیفی این مجلات را ارتقا بخشید. از سویی دیگر، معرفی بهتر مجلات طب نظامی ایران با تبلیغات موثرتر نیز از جمله تحولات و سیاست های مورد نیاز جهت ارتقای کیفی نشریات مزبور می باشد. زیرا با نمایه نمودن مجلات طب نظامی ایران در پایگاه های علمی همچون پابمد و تامسون رویترز، می توان توجهات بسیاری از محققین خارج از کشور را برای ارسال مقالات با کیفیت بالاتر به مجلات طب نظامی ایران معطوف نمود که خود با طی یک حلقه به هم پیوسته سبب ارتقای روزافزون کیفیت مجلات و به دنبال آن اقبال بیشتر مخاطبان و پژوهشگران میگردد و از سویی دیگر محققان داخلی را با جدیدترین پژوهشهای طب نظامی جهان بیشتر آشنا می سازد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از تمامی پرسنل محترم مجلات علمی پژوهشی طب نظامی ایران شامل طب نظامی، ابن سینا، طب جانباز و طب انتظامی که با تلاش خود در جهت ارتقای هر چه بیشتر این مجلات تلاش میکنند، سپاسگزاری میگردد.

تضاد منافع: شایان ذکرست که دو تن از نویسندگان، به ترتیب سردبیر و دبیر اجرایی مجله طب نظامی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) هستند.

منابع

1. Khoobdel M, Sadevandi F. Military medicine in German. *J Mil Med.* 2001; 3 (1):65-72.
2. Rahmani R, Mehrvarz Sh, Zareei Zavaraki E, Abbaspour A, Maleki H. Military medicine's role in the armed forces and the need to develop specialized education programs in Iran military medicine. *J Mil Med.* 2012; 13 (4):247-252
3. Namjooynik K. Tarikhche Tebe Nezami (History of Military Medicine). War Cognizance Committee of Martyr Lieutenant General Ali Sayyad Shirazi. 2009. ISSN:978-964-7607-72-8. [Persian Book].
4. Mehrabi Tavana A, Ataee RA. Malaria as a major threat to military troops in the world. *J Mil Med.* 2003; 5 (2):135-146
5. Firouzkouhi M, Zargham-Boroujeni A, Nouraei M, Rahnama M, Babaiepur M. The Effects of Imposed War on Iran's Nursing: A Historical Research. *J Mil Med.* 2015; 17 (3):127-136

مجلات طب نظامی، در حال حاضر به زبان انگلیسی چاپ می شود به جز یک مجله مربوط به چین و مجله طب نظامی ایران که فارسی چاپ می شود. چاپ اولین مجله طب نظامی در سال ۱۸۹۲ در جهان که توسط امریکا نشانگر اهمیت این حوزه تخصصی در پزشکی می باشد.

یکی از نخستین شاخص های مورد سنجش و مقایسه در مجلات طب نظامی، ایمپکت فاکتور است که در مطالعه حاضر فقط برای ۳ مجله ثبت گردیده بود. پایین بودن ضریب تاثیر و نداشتن ضریب تاثیر برای عمده مجلات، قابل تامل است. یکی از دلایل اساسی را میتوان در سیاست پژوهشگران و نویسندگان در ارسال مقالات با کیفیت بالاتر برای مجلات معتبرتر بین المللی جستجو نمود. از سویی فصلنامه بودن عمده مجلات طب نظامی نیز در عدم جذب مخاطب و جلب رضایت نویسندگان میتواند موثر باشد، زیرا عمده نویسندگان تمایل دارند در مجلات ماهنامه و حتی هفته نامه که سریعتر فرایند چاپ طی میشود مقالات علمی خود را به چاپ برسانند تا تازگی مقالات برای همه مخاطبان احساس شود.

ارزیابی کیفی مجلات طب نظامی ایران و جهان حاوی نکات ارزشمندی می باشد. یافته ها نشان داد که از ۲۳ مجله که هم اکنون در زمینه طب نظامی فعالیت دارند و در پایگاه های اسکوپوس، پابمد و تامسون رویترز قابل بازیابی بود، مربوط به ۹ کشور امریکا (۵۲/۵٪)، انگلیس (۱۳٪)، چین (۸/۷٪)، ایران (مجله طب نظامی)، هند، آلمان، فرانسه، بلژیک، استرالیا می باشد. عدم بازیابی مجلات طب نظامی مربوط به کشورهای روسیه، کشورهای عربی و افریقایی و حتی رژیم صهیونیستی قابل تامل است.

در کنار نتایج و شاخص هایی که برای نخستین بار در این مطالعه در مورد مجلات طب نظامی ایران و جهان مورد بررسی قرار گرفت، پژوهش حاضر دارای محدودیتهایی نیز بود. از آن جمله می توان

6. Rahmani R, Mehrvarz Sh, Zare'ei A, Abbaspour A, Maleki H, Ebrahimnia M. Curriculum designing of military emergency medicine course in a military university. *J Mil Med.* 2012; 14 (1):7-14
7. <http://militarymedj.ir/> Access time:2016/12/01
8. <http://ebnesina.ajajums.ac.ir/> Access time:2016/12/01
9. <http://ijwph.ir/> Access time:2016/12/01
10. <http://www.teb.police.ir/teb/> Access time:2016/12/01
11. Yasai I, Ahmadi K, Kolivand A. Prevalence of psychological Disorders and work Fatigue among Pilots. *J Mil Med.* 2003; 4 (4):231-236
12. Moghadam GT, Hosseini-Zijoud SM, Shayesteh TH, Ghasemi H, Ranjbar A. Attenuation of cisplatin-induced toxic oxidative stress by propofol. *Anesthesiology and pain medicine.* 2014 Oct;4(4).

13. Khoobdel M, Fajrak H, Ladoni H, Shayeghi M, Asadzadeh R. A new Method for military Personnel protection against Insects. J Mil Med. 2003; 5 (2) :147-155

14. Mirzamani SM. Principles of Psychological Intervention in War Zones. J Mil Med. 2004; 6 (3) :217-223.

15. <http://militarymedicine.amsus.org/> Access time: 2016/12/01